

Kansallinen suositus julkaisumetriikan vastuullisesta käytöstä

Tutkimuksen ja tutkijan arviointi on olennainen osa tiedeyhteisön toimintaa. Arvioinnin tavoitteena on usein tutkimustoiminnan kehittäminen ja tutkimuksen tason vahvistaminen. Arviointi ohjaa näin tutkimustoiminnan suuntaa. Yhä enenevässä määrin arvioinneissa käytetään määrällisiä indikaattoreita ja julkaisumetriikasta on tullut keskeinen osa tutkimuksen arviointia. Samalla on kiinnitetty enemmän huomiota myös julkaisumetriikan vastuulliseen käyttöön ja arviointeihin liittyviin riskeihin.

Tämä suositus julkaisumetriikan vastuullisesta käytöstä pohjautuu kansainvälisiin vastuullisen arvioinnin ja julkaisumetriikan suosituksiin ja selvityksiin¹. Kansallinen suositus ottaa huomioon suomalaisen toimintaympäristön ja konkretisoi kansainvälisiä linjauksia. Suositus julkaisumetriikan vastuullisesta käytöstä sisältyy kansalliseen vastuullisen tutkijanarvioinnin suositukseen. Suosituksessa käytetty termi julkaisumetriikka tarkoittaa metriikkaa, joka perustuu julkaistuihin aineistoihin (so. bibliometriikka, altmetriikka ja datametriikka).

Suomalaiset tutkimusorganisaatiot ovat sitoutuneet noudattamaan tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) yhteistyössä suomalaisen tiedeyhteisön kanssa laatimaa tutkimuseettistä ohjetta hyvästä tieteellisestä käytännöstä ja sen loukkausepäilyjen käsittelemisestä eli HTK-ohjetta. Siinä missä jokaisen tutkijan on noudatettava hyvää tieteellistä käytäntöä työssään, on myös jokainen tutkimuksen arviointi toteutettava noudattaen hyvää tieteellistä käytäntöä.

Luonnoksen suosituksen julkaisumetriikan vastuullisesta käytöstä on laatinut kansallinen Vastuullinen metriikka -työryhmä. Työryhmään kuuluu:

- Leena Byholm, johtava asiantuntija, tieteellinen vaikuttavuus, Luonnonvarakeskus
- Raija Heino, informaatikko, Oulun yliopiston kirjasto, Bibliometriset palvelut
- Laura Himanen, asiantuntija, Tampereen yliopisto
- Eva Isaksson, tietoasiantuntija, Helsingin yliopisto
- Leena Koivula, kirjastonhoitaja, Helsingin yliopiston kirjasto
- Marja Kokko, johtava tietoasiantuntija, Tampereen yliopiston kirjasto
- Marja Kuittinen, tietoasiantuntija, Itä-Suomen yliopiston kirjasto, opetus- ja tietopalvelut
- Johanna Lahikainen, johtava tietoasiantuntija, Helsingin yliopiston kirjasto
- Anne Lehto, kirjastonjohtaja, Tritonia/Vaasan yliopisto
- Erika Lilja, kehittämisasiantuntija, tutkimusedellytykset, Turun yliopisto
- Aila Louhelainen, informaatikko, Oulun yliopiston kirjasto, Bibliometriset palvelut
- Susanna Nykyri, päällikkö, Tampereen yliopiston kirjasto, avoimen tieteen palvelut
- Janne Pölönen, suunnittelupäällikkö, Tieteellisten seurain valtuuskunta

¹ San Francisco Declaration of Research Assessment: <https://sfedora.org/>; Hicks, D., Wouters, P.F., Waltman, L., de Rijcke, S. & Rafols, I. (2015). The Leiden Manifesto for research metrics. *Nature* 520, 429-431. <https://doi.org/10.1038/520429a>; Wilsdon, J. et al. (2015). The Metric Tide. Report of the Independent Review of the Role of Metrics in Research Assessment and Management, HEFCE. <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.4929.1363>.

- Tomi Rosti, tietoasiantuntija, Itä-Suomen yliopiston kirjasto, opetus- ja tietopalvelut
- Terhi Sandgren, tietoasiantuntija, Helsingin yliopiston kirjasto
- Jani Sassali, informaatikko, Oulun yliopiston kirjasto, Bibliometriset palvelut
- Tiina Sipola, informaatikko, Oulun yliopiston kirjasto, Bibliometriset palvelut
- Eeva-Maria Suojärvi, tietoasiantuntija, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, Kirjastopalvelut
- Laura Valkeasuo, tutkimushallinnon asiantuntija, Helsingin yliopisto
- Hanna Värri, informaatikko, Jyväskylän yliopisto, Avoimen tiedon keskus

Suosituksset vastuulliseen julkaisumetriikan käyttöön

1. Tieteellisen toiminnan arvioinnissa voidaan laadullisen asiantuntija-arvioinnin tukena käyttää määrällisiä indikaattoreita. Yksittäistä tutkijaa arvioitaessa pääasiallisena arviointimenetelmänä tulee käyttää asiantuntija-arviointia.

2. Julkaisumetriikan tulee perustua arvioinnin kohteen kannalta relevanttiin dataan. Käytettävän datan tiedossa olevat rajoitteet tulee tuoda ilmi.

3. Julkaisumetriikan tuottamiseen käytetyn datan, analyysimenetelmien ja tulosten suhteen on toimittava mahdollisimman avoimesti ja läpinäkyvästi. Arvioinnin kohteen tulee olla mahdollista tarkistaa analyysin pohjana käytetty data sekä analyysin tulokset mahdollisuuksien mukaan.

4. Julkaisumetriikan käytössä otetaan huomioon tieteenalojen erot ja monitieteisyys.

5. Arvioinnissa käytettävät julkaisumetriikan indikaattorit tulee valita niin, että niillä pystytään vastaamaan arvioinnin tavoitteisiin.

6. Tulokset tulee raportoida arvioinnin kohteen, menetelmien ja datan kannalta relevantilla indikaattoriarvojen tarkkuudella. Soveltumattomat indikaattorit tulee jättää pois raportoinnista.

7. Julkaisumetriikan tuottamisessa ja hyödyntämisessä tulee käyttää alan asiantuntemusta.

8. Suositukseen sitoutuneen organisaation on huolehdittava julkaisumetriikan edellytysten ja asiantuntijuuden riittävästä resursoinnista. Organisaation tulee tarjota henkilökunnalleen koulutusta julkaisumetriikan vastuulliseen hyödyntämiseen.

9. Suositukseen sitoutuneet organisaatiot määrittelevät vastuutahon omasta organisaatiostaan, johon ottaa yhteyttä, jos julkaisumetriikkaa käytetään vastuuttomasti.

Henkilötietojen käyttö metriikkatyössä

Henkilötietoja ovat kaikki tiedot, jotka liittyvät tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan henkilöön. Metriikkatyössä on kysymys tietosuoja-asetuksen tarkoittamasta henkilötietojen käsittelystä silloin kun tarkastelu pohjautuu tunnistettavissa oleviin tutkijoihin ja heidän julkaisuihinsa. Henkilötietojen käsittelyssä on tällaisessa tarkastelussa noudatettava tietosuojalainsäädännön mukaisia tietosuojaperiaatteita².

Aineistoa voidaan pitää anonyymina, kun siitä ei voi kohtuullisin menetelmin tunnistaa yksittäisten julkaisun tekijää (tekijöitä).

² <https://tietosuoja.fi/henkilotietojen-kasittely>